

A tanulmány a hajléktalan nők lakhatási és nemi alapú kirekesztésére adott válaszokat elemzi Budapesten. Ebbe beletartoznak az államilag finanszírozott szolgáltatások, az Utcáról Lakásba Egyesület Elsőként Lakhatást programjai és női csoportja. A tanulmány legfontosabb következtetése, hogy a hajléktalan nőket érintő kirekesztést olyan szemlélettel lehet megszüntetni, amely a lakhatásra fókuszál, és tudatosan küzd a nemi alapú kirekesztés mechanizmusai ellen.

Hajléktalan nők támogatása Budapesten

Az államilag finanszírozott
szolgáltatásoktól az Utcáról
Lakásba Egyesület Elsőként
Lakhatást programjaiig

Ámon Katalin
Utcáról Lakásba Egyesület
Budapest
2023. március

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	2
Fogalomtár.....	4
Első rész: Hajléktalan nőknek nyújtott szociális ellátás Budapesten.....	5
Bevezető.....	5
1. Hajléktalan nők és a szállórendszer.....	6
1.1. Hajléktalan nők számára elérhető férőhelyek.....	6
1.2. Utak a szállórendszeren belül.....	7
2. A nők speciális problémáira adott válaszok az ellátórendszerben.....	8
2.1. Bevezető.....	8
2.2. Képzések szociális munkásoknak.....	9
2.3. Női csoportok.....	10
2.4. Támogató csoportok.....	11
2.5. Nappali melegedők.....	11
2.6. Nőgyógyászati rendelés hajléktalan nőknek.....	12
3. A lakhatási és társadalmi nemi alapú kirekesztés összefüggései.....	12
II. rész Az Utcáról Lakásba Egyesület és az Elsőként Lakhatást szemlélet.....	15
Bevezető.....	15
1. Nők és Elsőként Lakhatást.....	15
2. Utcáról Lakásba Egyesület.....	16
2.1. Kunyhóból lakásba! program.....	17
2.2. Lakhatást Most! Szociális Lakásügynökség.....	17
2.3. Adj munkát! program.....	18
2.4. Ideiglenes lakhatási lehetőségek és albérlőtámogatás ukrain menekülteknek.....	18
2.5. Mentorprogram és közösségépítés.....	18
2.6. Női ügyfelek és az Utcáról Lakásba Egyesület.....	18
3. Összefoglaló.....	19
III. rész Az Utcáról Lakásba Egyesület női csoportja.....	19
Bevezető.....	19
1. A támogató csoportok szerepe a nők megerősítésében.....	20
2. Az Utcáról Lakásba Egyesület női csoportja.....	20
3. A női ügyfelek visszajelzései.....	20
Következtetések.....	22
Irodalomjegyzék.....	23
Függelék: Nők számára elérhető helyek a hajléktalanszállókon.....	26

Bevezetés

Az elmúlt években egyre több hajléktalansággal, női jogokkal foglalkozó kutató, civil szervezet, aktivista csoport kezdett el a hajléktalan nőket érintő speciális problémákra koncentrálni. A hajléktalanságot Magyarországon általában férfi problémaként tartják számon, mivel, bár a hajléktalan nők aránya növekszik, a hajléktalan embereknek csak 20 százaléka nő.¹ Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy ezekben a statisztikákban az anyaotthonokban és családok átmeneti otthonaiban élő nők nem jelennek meg, hiszen ezek az intézmények hivatalosan nem a hajléktalanellátó, hanem a gyermekvédelmi rendszer részei.

A női hajléktalanságra irányuló figyelem az elmúlt években azonban nem is a hajléktalan nők számából fakadt, hanem annak eredménye, hogy a szociális munkások kutatók, civil szervezetek egyre tudatosabbak azzal kapcsolatban, hogy a női hajléktalanság speciális problémakör, elsősorban a hajléktalan nők sérülékenysége, a nők elleni erőszaknak való kitettsége miatt, és a hajléktalan nők komplex traumatörténete miatt.² Ennek ellenére – bár ebben történtek változások az elmúlt években – a hajléktalanellátás alapvetően egy „genderblind”, vagyis a társadalmi nemi alapon történő kirekesztés szempontjaira vak szemléleten működik.

A tanulmány három cél mentén épül fel. Az első részben áttekinti azokat az államilag finanszírozott szolgáltatásokat, elsősorban a szállás szolgáltatásokat és a kifejezetten hajléktalan nőkre specializálódó szolgáltatásokat, majd elemzi azok hatékonyságát a hajléktalan nőket érintő kirekesztő mechanizmusok kezelésében. Ez a rész csak a Budapesten elérhető, államilag finanszírozott, otthontalan nőknek fenntartott szolgáltatásrendszerre, azon belül is a szállórendszerre fókuszál.

A második rész az Elsőként Lakhatást szemléletet mutatja be, illetve azt, milyen szerepe lehet a hajléktalan nőknek nyújtott szolgáltatások között. Ezután az Utcáról Lakásba Egyesület programjait foglalja össze, illetve azt elemzi, az Elsőként Lakhatást programok miért lehetnek különösen hatékonyak a női hajléktalanság elleni küzdelemben.

A harmadik rész az Utcáról Lakásba Egyesület női ügyfeleinek fenntartott támogató csoportjáról szól. A csoport lényege, hogy olyan női közösséget alakítsanak ki, ahol a női ügyfelek biztonságban érzik magukat, és meg tudnak nyíltan beszélgetni múltbeli és jelenlegi

¹ Buzás és Hoffmann 2012, Fehér és Kovács 2018

² Buzás és Hoffmann 2012, Szoboszlai 2012, Oudshoorn et al. 2018, Dész és Pósfai 2021

problémáikról. A tanulmánynak ez a része a csoport létrejöttének okaira koncentrál, illetve arra, hogyan látják a csoportban résztvevő ügyfelek ezt a szolgáltatást.

Az utolsó részben összefoglalom a tanulmány legfontosabb következtetéseit a hajléktalan nőknek nyújtott szolgáltatások kihívásairól és jó gyakorlatairól. A fő következtetés az, hogy a hajléktalan nőknek a lakhatási és nemi alapú kirekesztés speciális, egymást erősítő mechanizmusai miatt olyan szolgáltatásokra van szükségük, amelyek nem csak az egyikre vagy a másikra fókuszálnak, hanem egyszerre mindkettőre. Az olyan Elsőként Lakhatást szemléletben nyújtott programok, amennyiben a hajléktalan nők speciális problémáira érzékeny szemléletben zajlanak különösen alkalmasak lennének erre, és sokkal szélesebb körben kellene ezeket alkalmazni az államilag finanszírozott ellátáson belül is.

A tanulmány egyrészt a magyarországi női hajléktalanságról elérhető másodlagos forrásokon alapul, elsősorban statisztikai adatokon és a Menhely Alapítvány által³ készített és megosztott hajléktalanellátó intézményeket bemutató szakmai anyagon. Másrészt 9 félig strukturált interjúm 10 interjúalannyal: a hajléktalanellátásban és gyermekvédelemben dolgozó szociális munkásokkal, az Utcáról Lakásba Egyesület női csoportjában résztvevő ügyfelekkel és szociális munkásokkal, illetve egy női jogokkal foglalkozó szervezet munkatársával. Az interjúk készítésére 2023. február és március között került sor.

³ <http://www.menhely.hu/>

Fogalomtár

Hajléktalan nők – A Nemzeti Hajléktalanellátó Szervezetek Európai Szövetsége (European Federation of National Organisations Working with the Homeless – FEANTSA) által megfogalmazott hajléktalanság és lakhatásból való kirekesztettség európai tipológiája (ETHOS)⁴ alapján a hajléktalanság magában foglalja a fedél nélküiséget, a lakásnélküiséget (átmeneti intézményekben, pl. szállókon élést), a bizonytalan lakhatási helyzetet (lakásvesztés veszélyében élők), illetve a nem megfelelő minőségű lakhatást. A tipológia magyar változatában⁵ a hajléktalanság fogalma a fedélnélküiséget és a lakástalanságot fedi. A tanulmányban ezért a hajléktalan nők kifejezést olyan nőkre használom, akik fedél nélkül vagy átmeneti szálláshelyeken élnek. Abban a részben azonban, ahol a kifejezetten otthontalan nőknek nyújtott támogatási formáknál a hajléktalanság megelőzését célzó szolgáltatásokat is elemzem.

Szociális ellátórendszer – A tanulmány a hajléktalan nőknek nyújtott vagy a női hajléktalanságot megelőző állami, önkormányzati vagy civil szervezetek által Budapesten nyújtott, államilag finanszírozott szolgáltatásokat elemzi az első részben. Ebbe nem csak az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról („szociális törvény”), hanem az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról („gyermekvédelmi törvény”) által felsorolt, a tanulmány céljának megfelelő szolgáltatásokat is beleértem.

Nők elleni erőszak – Az Egyesült Nemzetek Szervezete definíciója⁶ alapján a nők elleni erőszakot „olyan, társadalmi nemi alapon elkövetett erőszakra” használom, „amely a nők számára fizikai, szexuális vagy mentális kárt vagy szenvedést okoz vagy okozhat, beleértve az ezekkel való fenyegetést, a kényszerítést, a személyi szabadság korlátozását, akár a köz-, akár a magánéletben történik.”

⁴ FEANTSA 2017

⁵ Gyóry 2005

⁶ United Nations 1993

Első rész: Hajléktalan nőknek nyújtott szociális ellátás Budapesten

Bevezető

A tanulmány első részének célja annak feltérképezése, milyen szálláshelyek érhetőek el hajléktalan nők számára Budapesten, és melyek azok a szolgáltatások, amelyek kifejezetten a hajléktalan nők speciális szükségletei mentén jöttek létre. Ezután azokat a mechanizmusokat elemzi, amelyek a női hajléktalanság kialakulásáért, újratermelődéséért felelősek, az államilag finanszírozott ellátórendszer hatékonyságát korlátozzák.

Fontos kiemelni, hogy ezekről a szolgáltatásokról nehézséget okozott naprakész információkat találni. Ennek három fő oka van. Az első, hogy Magyarországon nincs olyan központi adatbázis vagy hivatalos lista a szolgáltatásokról, amely tartalmazná az összes hajléktalan nők számára elérhető szálláshelyet. Nincs olyan kormányzati portál, amely kifejezetten hajléktalan nők számára hozzáférhető, használható, őket a szálláskeresésben segítené. A szociális ágazati portál⁷ a szociális szakemberek számára, ha nem is maradéktalanul, de tartalmaz szállásinformációkat, ezeket azonban nem lehet női vagy férfi hozzáférhetőség alapján szűrni.

A második ok, hogy nincs olyan nyilvánosan elérhető kormányzati stratégia, amely a női hajléktalanság vagy általában a hajléktalanság megelőzéséről, megszüntetéséről szólna. Pedig egy ilyen stratégia nem csak számonkérhető, nyomonkövethető célok megfogalmazása miatt lenne hasznos, hanem azért is, mert hivatalos információ szerepelhetne benne a fent említett szolgáltatásokról, illetve intézményi jogyakorlatokról. Az interjúk során több, hajléktalan nők számára nyújtott innovatív szolgáltatás is szóba került, ezekről azonban nem érhető el összefoglaló.

A harmadik ok, hogy Magyarországon a hajléktalan-ellátórendszer a hirtelen nagy számban a közterületen megjelenő hajléktalan emberek számára nyújtott krízis megoldásként alakult ki az 1990-es évektől kezdve.⁸ A hajléktalan emberek mellett kiálló civilek hívták fel a hajléktalan emberek helyzetére a társadalom figyelmét, és kezdték el kialakítani a szociális ellátás rendszerét. Emiatt a hajléktalan-ellátórendszer nem egy, a hajléktalanság megszüntetését célzó központi, állami stratégia mentén épült ki, hanem „intézményesített tűzoltásként”.⁹ A szállók és egyéb szolgáltatások a hajléktalanság megelőzésére és a szállórendszerből kivezető utakra vonatkozó központi stratégia nélkül alakultak ki.

⁷ <https://szocialisportal.hu/szakmai-intezmenykereso/>

⁸ Gyuris et al. 2005, Udvarhelyi 2014, Misesics 2021

⁹ Misesics 2021

1. Hajléktalan nők és a szállórendszer

A hajléktalan nőknek nyújtott szociális ellátást legfontosabb eszköze a szállórendszer. A Menhely Alapítvány által rendelkezésre bocsátott adatok alapján, bár van néhány csak hajléktalan nők számára fenntartott szálló, a szállók többsége vagy csak férfiakat fogad, vagy vegyesen, általában kisebb számban nőket, mint férfiakat. Erről a Függelék tartalmaz részletes információt, amelyben olyan szállók (éjjeli menedékhelyek, átmeneti szállások) szerepelnek, ahol nőket is fogadnak. Ahogy a függelékből is látszik, minden szálló saját maga szabja meg, milyen célcsoportra fókuszál, milyen feltételeket szab a szolgáltatás igénybevételéhez.

1.1. Hajléktalan nők számára elérhető férőhelyek

Ahogy korábban is említettem, az otthonukat elvesztett nők által igénybevehető szolgáltatások elsősorban attól függenek, van-e a nevelésében kiskorú gyermek. A legfontosabb különbség tehát az elérhető szállótípusokban az, hogy míg az 1993. évi III. törvényben a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról („szociális törvény”) szereplő hajléktalanellátás (éjjeli menedékhelyek, átmeneti szállók, stb.) csak felnőttek, az 1997. évi XXXI. törvényben a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról („gyermekvédelmi törvény”) szereplő családok átmeneti otthonai és anyaoththonok csak kiskorú gyermeket nevelő szülők számára elérhetőek.

A hajléktalanellátáson belül Budapesten a Menhely Alapítvány adatai alapján 35 éjjeli menedékhely elérhető. Ezen belül 5 menedékhely fogad csak nőket, 15 csak férfiakat, 15 pedig vegyesen nőket, férfiakat, párokat. Nem csak több menedékhely érhető el férfiak számára, hanem a férőhelyek száma is magasabb, illetve a „vegyes” szálláshelyeken belül is több a férfiak számára elérhető férőhely. Például az 5 csak nők számára elérhető éjjeli menedékhelyen 282 férőhely van, míg a 15 csak férfiakat fogadó menedékhelyen 1063 férőhely.

Az átmeneti szállókon többágyas vagy egyágyas szobák érhetőek el egyedülálló ügyfeleknek és pároknak térítési díj, illetve bizonyos helyeken kötelező előtakarékosság ellenében, amennyiben az ügyfél végigmegy a felvételi folyamaton. Az átmeneti szállókon maximum 18 hónapig lehet tartózkodni. A Menhely Alapítvány szállólistája alapján 35 átmeneti szálló van Budapesten. Ezek közül 2 fogad csak hajléktalan nőket, 16 csak férfiakat, 17 pedig nőket, férfiakat és párokat.

A párkapcsolatban élő vagy egyedülálló, otthonukat elvesztő anyák családok átmeneti otthonaiba, illetve anyaoththonokba felvételizhetnek. Ezekben a szállókon általában egy család egy szobában él, de vannak szállók, ahol a családok lakásokba költözhetnek a szállón belül. Itt is maximum 18 hónapig tartózkodhatnak a családok térítési díj és kötelező előtakarékosság

ellenében. A Menhely Alapítvány listája alapján 9 anyaothton és 22 családok átmeneti otthona található Budapesten, illetve 9 további családok átmeneti otthona van Budapest vonzaskörzetében, amelyekkel budapesti önkormányzatoknak ellátási szerződése van. Ezek a szállók szinte mindig teljes létszámmal működnek, a jelentkezők száma pedig folyamatosan rendkívül magas.¹⁰

1. táblázat. Női férőhelyek a hajléktalanszállókon, anyaothtonokban, családok átmeneti otthonaiban (CSÁO)

	Hajléktalan nők kiskorú gyermek nélkül		Hajléktalan nők kiskorú gyermekkel	
	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Anyaothton	CSÁO
Csak nőknek	5	2	9	0
Párok vagy „vegyes” férőhelyek	15	17	0	22 Budapesten, 9 a vonzaskörzetben
Térítésmentes	Igen	Nem	Nem	Nem
Átmeneti	Nem (de nincs garantált férőhely)	Igen	Igen	Igen

Fontos ugyanakkor hozzátenni ezekhez az adatokhoz, hogy a hajléktalanszállókon dolgozó interjúalanyok egyhangúlag azt mondták, a szállókon elérhető női férőhelyek a szállókon megjelenő igények mentén alakulnak, tehát egész egyszerűen ennyivel kevesebb a női ügyfél. A rendelkezésre álló adatok alapján nehéz megállapítani, vajon a szolgáltatás iránti igény a kisebb a nők körében, vagy más mechanizmusok is szerepet játszanak, például hogy kevés a csak nőket fogadó szálló. Az anyaothtonok, családok átmeneti otthonai esetében az elérhető férőhelyek csekély száma egyértelmű, ami azért is probléma, mert azok a szülők, anyák, akik nem találnak megfelelő szálláshelyet, a gyermekeiket kiemelik a családból.¹¹

1.2. Utak a szállórendszeren belül

Az interjúk alapján az ügyfelek elsősorban a szociális munkások ajánlásai alapján keresnek szállót, főleg a családok átmeneti otthonai és anyaothtonok esetében. Mivel Magyarországon 2010 és 2015 között 75 százalékkal nőttek az albérletárak¹², a családok általában a kötelező előtakarékosság és munkaviszony esetén sem képesek akkora összeget megtakarítani, hogy piaci

¹⁰ Ámon és Balogi 2019

¹¹ Ámon és Balogi 2019

¹² Ámon és Balogi 2019

albérletbe tudjanak költözni, ráadásul a kisgyerekes és roma családokat rendszeresen ér diszkrimináció a lakáspiacon, tehát ha ki is tudják fizetni az albérletet, akkor sem biztos, hogy kiadják nekik a lakást.¹³ A szociális bérlakások száma rendkívül alacsony, így az önkormányzati lakásba költözés mint opció ritkán jelenik meg. Ennek eredménye, hogy ma már sok olyan család él tartósan családok átmeneti otthonaiban, másfél-két évente újabb és újabb otthonokba költözve, akik maguk is ilyen intézményekben nőttek fel.¹⁴

A kivezető utak hiánya nem csak a családokat fogadó szállóknál jelent problémát. Az éjjeli menedékhelyeken és átmeneti szállókon dolgozó interjúalanyok hasonló akadályokról számoltak be, aminek szintén az az eredménye, hogy a szállóra kényszerülő hajléktalan nők hosszútávon a hajléktalan-ellátórendszerben maradnak. Az egyik szállót vezető szociális munkás szerint a szállóról szállóra költözés vagy a tartósan ugyanannak a szállónak a használatán túl jellemző „út”, hogy hajléktalan nők romantikus kapcsolatba lépnek, majd gyorsan beköltöznek egy olyan férfihoz, aki lakásban él. A kapcsolat általában hamar bántalmazóvá válik, aminek a nők által megosztott tapasztalatok alapján, a fizikai, érzelmi, szexuális erőszak, a személyi szabadság megsértése (lakásba bezárás), házimunkára kényszerítés is része. A bántalmazó kapcsolatból menekülő nők jellemzően néhány hónap után visszatérnek az éjjeli menedékhelyre.

Ehhez hasonló bántalmazó dinamikák az ellátórendszeren belül is megjelennek. A 2013-as szállókon végzett kutatásom során a női interjúalanyok közül a legtöbben tapasztaltak zaklatást, fizikai vagy szexuális erőszakot közterületen és a nappali melegezőkben, emiatt elkerültek bizonyos helyeket, nem szívesen mozdultak ki a szállóról, de volt olyan interjúalany is, aki azért élt bántalmazó párkapcsolatban, mert úgy érezte, ezt tiszteletben tartva a többi férfi legalább nem zaklatja.¹⁵

A magas albérletárak, lakáspiaci diszkrimináció és a szociális bérlakások hiánya miatt a hajléktalanszállón, az anyaotthonokban és a családok átmeneti otthonaiban élő nők is tartósan a szállórendszerben kénytelenek élni. Ez a dinamika hozzájárul a bántalmazó kapcsolatok kialakulásához és a nők zaklatásához a szállórendszeren belül és kívül is.¹⁶

2. A nők speciális problémáira adott válaszok az ellátórendszerben

¹³ Ámon és Balogi 2019

¹⁴ Ez a trend a Habitat for Humanity Éves Lakhatási Jelentéséhez szociális szakemberekkel végzett fókuszcsoporthoz interjúnkban is megjelent (Ámon és Balogi 2019), de létezését megerősítették a 2023-ban készült interjúk során is az interjúalanyok.

¹⁵ Ámon 2013

¹⁶ Ámon 2013, Oudshoorn et al. 2018

2.1. Bevezető

A szociális ellátórendszer alapvetően nem a társadalmi nemen alapuló kirekesztésre érzékeny szemléletben működik. Nincsenek olyan stratégiai dokumentumok, rendszerszintű szakmai ajánlások, protokollok, amelyek a hajléktalan nők speciális problémáira reagálnának. Ezt a szociális szakemberek is problémaként fogalmazták meg az interjúk során, illetve arról számoltak be, hogy ennek eredményeképpen teljes mértékben az adott szociális munkáson vagy intézményen múlik, hogyan kezel olyan helyzeteket, amikor a hajléktalanná vált nőket kapcsolati erőszak éri, PTSD-ben szenvednek korábbi vagy jelenleg is tartó bántalmazás miatt.

Az sem jelenik meg az ellátásban hangsúlyos szempontként, hogy a legtöbb szállón élő nőnek van gyereke¹⁷, jellemzően a szakellátásban. Bár a családból való kiemelés okai komplexek, az interjúalanyok egyetértettek, hogy a lakhatási problémák gyakran szerepelnek vezető okként annak ellenére, hogy a gyermekvédelmi törvény 7. paragrafusa szerint „A gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani.” A családsegítő és gyermekjóléti központot vezető szociális szakember tapasztalatai alapján, ilyen esetekben nyújtanak a hozzájuk forduló szülőknek segítséget, de az a jellemző, hogy ha a lakásvesztés után egy éven belül nem sikerül megoldani a lakhatási helyzetüket, akkor nagy eséllyel a gyermek tartósan a szakellátásban marad.

Bár ez a probléma mindkét szülőt érinti, az interjúk és a kutatások alapján¹⁸ a hajléktalan nők azok, akik a szociális munka és a kutatások során a legfontosabb motivációnak a gyermekükkel való kapcsolattartást jelölték meg, és erős szégyent éltek meg amiatt, hogy kiemelték a gyerekeiket a családból. A interjúk alapján az, hogy ez a kérdéskör, illetve a kapcsolattartáshoz adott segítség mennyire jelenik meg a szociális munkában, megint csak az adott szakemberen, intézményen múlik.

Az interjúk során problémaként jelent meg az is, hogy sok szociális munkás előítéletes a hajléktalan nőkkel szemben vagy általában a feminista szemlélettel szemben a szociális munkában. Ez leginkább a nők elleni erőszakot tapasztalt vagy tapasztaló ügyfelekkel szembeni áldozathibáztatásban nyilvánul meg. Bár a nők elleni erőszakról és a PTSD-ről is elérhetőek már továbbképzések, szintén az adott szociális munkáson múlik, hogy képezi-e magát ezen a területen.

2.2. Képzések szociális munkásoknak

¹⁷ Fehér és Kovács 2018

¹⁸ Fehér és Kovács 2018

A szociális munkások a kötelező továbbképzésük keretében a nők speciális problémáival foglalkozó képzéseken is részt tudnak venni. Ilyen kurzusokat tart a nők elleni erőszak ellen, a nők jogaiért küzdő Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület (NANE)¹⁹ és az EMMA Egyesület a nők elleni erőszokról, a PTSD-ről és a nők speciális problémáiról.²⁰

A NANE Egyesület egy feminista civil szervezet, amely segélyvonalat működtet áldozatoknak, képzéseket, előadásokat tart a nők elleni erőszokról, és olyan közpolitikai javaslatokat fogalmaz meg, amelyek segítenék a nők elleni erőszak megelőzését, annak megállítását. Az EMMA Egyesület a nőket az egészségügyben, elsősorban a szülészeti és gyermekágyas ellátásban érő erőszak ellen küzd, segélyvonalat működtet anyáknak, közpolitikai javaslatokat fogalmaz meg a szülészeti ellátás javításáért. Az EMMA Egyesület az interjúalanyok beszámolója alapján tartott például a hajléktalan nőkkel dolgozó szociális munkásoknak is képzést a nők speciális szükségleteiről és az őket érintő problémák összefüggéseiről különböző életszakaszaikban, pl. a szexuális bántalmazás, az egészségügyben őket érő diszkriminációból, bántalmazásból fakadó problémákról, a szülészeti erőszokról, egészségügyi problémákról, stb. A képzésnek az volt a célja, hogy ezeket a problémákat, ezekhez kapcsolódó traumákat, azok hatását az ügyfelek viselkedésére fel tudják ismerni, és empátiákkal tudják kezelni.

A női ügyfelek speciális szükségleteiről szóló képzésekkel kapcsolatban a vezetőként dolgozó szociális munkások azt is elmondták, hogy ezeket a képzéseket vagy szupervíziót célzottan ajánlani szoktak azoknak a kollégáknak, akiknél úgy látják, nem ismerik fel a PTSD jeleit, a kapcsolati erőszakot az ügyfeleknél. Továbbá az ebben a részben ismertetett programok is a képzéseken megszerzett tudás alapján indultak el, illetve hozzájárultak egy, a traumatudatos szociális munka alapelveit és gyakorlatát bemutató protokoll elkészítéséhez a Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményeiben (BMSZKI).²¹

2.3. Női csoportok

A támogató, ügyfeleket megerősítő női csoportok több szállóban, családsegítő és gyermekjóléti központban elérhetőek az interjúk alapján. Ezek egy részét a NANE Egyesület „Erő a változáshoz – Önségítő csoportok létrehozása”²² című, nők elleni erőszakot megtapasztalt nők megerősítését segítő kiadványa alapján szervezték. Minden esetben a hajléktalan nők speciális

¹⁹ Nane.hu

²⁰ Emmaegyesulet.hu

²¹

https://www.bmszki.hu/sites/default/files/fajlok/node-487/PIE4shelters_magyar%20k%C3%83%C2%A9zik%C3%83%C2%B6nyv%20final.pdf

²² <https://nane.hu/kiadvanyok-szakembereknek/>

problémáira szabták a képzést. Az interjúalanyok hangsúlyozták, hogy a csoportok koordinátorai olyan szakemberek voltak, akik részt vettek képzésen a nők elleni erőszakról, a PTSD tüneteiről. A csoportokon felmerülő témákat a résztvevők segítségével konkretizálták, az ő igényeikre szabva azokat.

2.4. Támogató csoportok

Nem csak a hajléktalanná vált női ügyfeleknek tartott női csoportokkal támogathatják a női ügyfeleket. Az interjúk alapján a családok átmeneti otthonaiban, anyaotthonokban, családsegítő és gyermekjóléti központokban elérhetőek olyan támogató csoportok is, amelyek a férfi partnereket érzékenyítik, baba-mama vagy anya-gyerek csoportok, programok is, amelyek a szülői kompetenciákat, kötődést erősítik, illetve gyerekprogramok (fejlesztések, szabadidős tevékenységek), amelyekkel szabadidőt biztosítanak az anyának, a gyerekek fejlődését pedig segítik. Az egyik családok átmeneti otthonában az ott dolgozó szociális munkás elmondása alapján azért szerveztek férfi csoportot, mert úgy érzékelték a női ügyfelek háztartásban, gyermeknevelésben végzett munkáját a partnereik nem ismerik el. A csoportban erről beszélgettek, illetve olyan témákról, amelyeket a résztvevők felhoztak szülői kompetenciák, családi dinamikák kapcsán.

2.5. Nappali melegedők

A nappali melegedők a hajléktalan-ellátórendszer azon intézményei, amelyekben a fedél nélkül vagy szálló élő ügyfelek eltölthetik a nappali órákat, ügyeket intézhetnek és más, alapvető szükségleteket kielégítő szolgáltatásokat vehetnek igénybe (pl. mosás, étkezés, mosakodás, stb.). A szállókkal ellentétben nincsenek csak nőket vagy csak férfiakat fogadó nappali melegedők, annak ellenére, hogy a 2013-as kutatásom alapján az ügyfelek és nappali melegedőben dolgozó szociális munkások is beszámoltak arról, hogy ezek a terek nem teljesen biztonságosak a női ügyfelek számára, mert gyakran érzik őket zaklatás vagy tipikusan itt válnak abuzív partnerek célpontjaivá.²³

Ezt felismerve egy nappali melegedőben pályázati támogatásból női ügyfeleket célzó programot indítottak. Hetente egyszer délután, amikor a nappali melegedő zárva tartott volna, csak női ügyfeleket fogadtak, olyan programokat szerveztek, amelyek az ő igényeikre válaszoltak: beszélgetések női egészségről, szépségdélutánokat kozmetikusokkal és fodrászokkal, stb. Az interjúk alapján ezek az események segítettek abban, hogy a nők megnyíljanak olyan problémáikról, amelyekről férfiak előtt nem szívesen beszéltek volna. Az interjúk során azonban

²³ Ámon 2013, Pleace 2016

az is elhangzott, hogy a projekt iránt nem lelkesedtek a nappali melegedő szociális munkásai, mert úgy érezték azzal, hogy ezekben az órákban csak a nőknek álltak nyitva, kizárták a férfi ügyeleket. A pályázat lezárása után ezek a női délutánok nem folytatódtak.

2.6. Nőgyógyászati rendelés hajléktalan nőknek

Ahogy a 2.2. pontban említettem, a traumatudatos ellátás régóta része a szociális munkások képzésének, illetve elérhető magyarul is traumatudatos szociális munka protokoll a BMSZKI honlapján.²⁴ A traumatudatos szemléletnek és a hajléktalan nők visszajelzései miatt a BMSZKI szociális munkásai felismerték, hogy a női ügyfelek szinte egyáltalán nem vesznek részt nőgyógyászati vizsgálatokon akár annak ellenére is, hogy súlyos, fájdalmas tüneteik voltak. Interjúkat készítettek velük, hogy felmérjék ennek okát. Az interjúkból az derült ki, hogy egyrészt a korábban a nőgyógyászati-szülészeti rendeléseken szerzett negatív tapasztalatok, nem megfelelő bánásmód miatt nem jártak vizsgálatokra, másrészt az, hogy korábban átéltek szexuális vagy egyéb bántalmazást, és ezeken a vizsgálatokon újra átéltek volna az abúzust.

Válaszul a BMSZKI a Budapest Bike Maffia nevű, hajléktalan embereket segítő civil szervezettel közösen adománygyűjtésbe kezdett, hogy saját nőgyógyászati szakrendelést nyithassanak a Dózsa György út 152. szám alatti szállójukon.²⁵ A rendelőt sikerült megnyitni: azóta két szakorvos és egy, a traumatudatos ellátásban képzett mentálhigiénés szakember fogadja az ügyfeleket, illetve olyan női higiéniai termékekhez is hozzájuthatnak ingyen, mint például az egészségügyi betét, amelyek jellemzően nem elérhetőek a hajléktalanellátásban.²⁶

3. A lakhatási és társadalmi nemi alapú kirekesztés összefüggései

Összefoglalva a 2. pontban ismertetett kezdeményezéseket, van elmozdulás a társadalmi nemi alapon történő kirekesztésre vak szemlélettől egy olyan típusú szociális munka felé, ami érzékeny a lakhatási és társadalmi nemi alapon történő kirekesztés összefüggéseire. Ez egyrészt az ezzel kapcsolatos ismeretanyag bővülésében, a szociális munkások képzésében nyilvánul meg, másrészt olyan programokban, amelyekkel biztonságos tereket, traumatudatos ellátást biztosítanak a hajléktalan női ügyfeleknek.

Fontos azonban ezeket a kezdeményezéseket az 1. pontban összefoglalt nehézségek tükrében vizsgálni, hiszen az olyan rendszerszintű problémák, mint a megfizethető lakhatás hiánya és a

²⁴

https://www.bmszki.hu/sites/default/files/fajlok/node-487/PIE4shelters_magyar%20k%C3%83%C2%A9zik%C3%83%C2%B6nyv%20final.pdf

²⁵ See <https://www.bmszki.hu/hu/sajtoszoba/nogyogyaszati-rendelo>

²⁶ Ámon 2013

nőket érintő egyenlőtlenségek nagyban behatárolják az ellátórendszer lehetőségeit. A lenti táblázat ezeket az összefüggéseket foglalja össze (2. táblázat).

2. táblázat: Összefoglalás: A lakhatási és a nőket érintő egyenlőtlenségek összefüggései

	Lakhatási kirekesztésből fakadó problémák	Társadalmi nemi alapú kirekesztésből fakadó problémák	Együttes következmények	
1.	A hajléktalanná válás megelőzésének hiánya (szociális bérlakások, intenzív szociális munka az ügyféllel, albérlet-támogatás, stb.)	Lakásvesztés	A lakhatás hiányát az ellátórendszer az anyai kompetenciák hiányaként értelmezi; nők elleni erőszakkal szemben nincs hatékony fellépés.	Hajléktalanná váló nők; gyermekek ideiglenes elhelyezése/nevelésbe vétele a szakellátásban; PTSD.
2.	Szállóról kivezető utak hiánya a megfizethető lakhatás hiánya és a lakáspiaci diszkrimináció miatt	Nők hajléktalanszállón	Függés a férfi partnertől, aki megvédi a nőt a zaklatóktól; nem biztonságos terek.	Bántalmazó kapcsolatok kialakulása; nők elleni erőszak a szállórendszerben és azon kívül, PTSD; tartós hajléktalanság.
3.		Nők családok átmeneti otthonaiban és anyaotthonokban	Hagyományos nemi szerepek miatt fizetett munka helyett „láthatatlan munka” (háztartás, gyerekevelés).	A nők egyszerre kerülnek függőségi viszonyba a férfi partnerrel és a szállórendszerrel (hospitalizáció); tartós hajléktalanság.

Ahogy a táblázat is mutatja, három jellemző mechanizmus vagy „út” különül el az interjúk alapján, amelyek két fő okból fakadnak. Az első fő ok, hogy nincsenek érdemi intézményi mechanizmusok, protokollok, amelyekkel a hajléktalanná válást előznék meg. Az a típusú intenzív szociális munka, amely a szállókon elérhető az ügyfeleknek, nem jelenik meg az alapellátásban, az ügyfelek otthonában, mielőtt elveszítenék azt, pedig az interjúalanyok szerint megfelelő források biztosítása esetén a megelőzés az alapellátás részeként hatékonyabb lenne.

A második ok, hogy nincsenek megfizethető lakhatási lehetőségek, amelyekbe a szállóról a hajléktalan nők kiköltözhetnének. A szociális bérlakások száma rendkívül alacsony, és az interjúk alapján nagyon kevés szállón élő család jut ilyen lehetőséghez, egyedülállók számára pedig szinte lehetetlen bérlakáshoz jutni. A magánpiaci lakásbérletek az árak és a kaució fizetése, valamint a

már említett lakáspiaci diszkrimináció miatt elérhetetlenek a szállóról kiköltözni próbálók számára.²⁷

A lakhatási kirekesztés többféleképpen is kölcsönhatásban van a nők elleni erőszak különböző formáival. A bántalmazó kapcsolatokra jellemző a gazdasági erőszak, tehát az, hogy a bántalmazó partner a pénzkereseti lehetőségektől, a megkeresett pénztől és más anyagi erőforrásoktól elzárja a nőt. Emiatt a bántalmazó kapcsolatból menekülő nők, amennyiben nincs olyan családtag vagy barát, aki befogadná őket, a hajléktalanságot kockáztatják.²⁸ Ugyan a 24 órás Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat²⁹ (OKIT) elérhető a menekülő nőknek, de az OKIT az ország egy másik pontján, és csak egy rövid krízis időszakra tud szállókon férőhelyet biztosítani nekik biztonsági okokból. Innen kell erőforrások és helyi kapcsolatok nélkül tartós lakhatási lehetőséget találniuk, amennyiben gyerekekkel menekültek el, azt is kockáztatva, hogy amennyiben ez nem sikerül, elveszítik a gyermek felügyeleti jogát. Nem meglepő, hogy sok nő a hajléktalanság elkerülése miatt megy vissza a bántalmazó partnerhez,³⁰ míg mások tartósan a szállórendszerbe kerülnek. A megfizethető lakhatás, a bántalmazott nőknek célzott lakhatási lehetőségek, tehát összességében a megelőzés hiánya fenntartja a bántalmazó kapcsolatokat és a női hajléktalanságot.

A hajléktalanná váló nők a megfizethető lakhatás és emiatt a kivezető utak hiánya miatt tartósan a szállórendszerbe kerülnek, majd a hajléktalanságukból fakadó sérülékenységek miatt válnak a nők elleni erőszak célpontjaivá, ahogy azt már a 2.1. pontban kifejtettem.³¹ A nők a lakásba költözés reményében, az állandó közterületi vagy férfiakkal közös terekben történő zaklatástól való védelemért léptek be bántalmazóvá váló kapcsolatokba, ami még inkább leépítette az öbizalmukat. Az interjúk alapján a családok átmeneti otthonaiban, ahova a nők általában férfi partnerrel és a gyerekekkel költöztek, jellemző volt, hogy a nők a háztartásért, gyereknevelésért voltak felelősek, így saját munkajövedelemmel nem rendelkeztek, ami önmagában egy függőségi viszonyt jelent. A másik függőségi viszony pedig, ami minden szállótípussal kapcsolatban felmerült az interjúk során, a hospitalizáció. A kivezető utak hiánya és az abúzusból fakadó problémák miatt a nők és a családok a szállórendszertől is függeni kezdtek, mivel a szállórendszer az egyetlen eszköz az alapszükségeik biztosítására, tartósan a szálló életre „rendezkedtek be”.³²

²⁷ Ámon és Balogi 2019

²⁸ Dés és Pósfai 2021

²⁹ Okit.hu

³⁰ Sullivan and Olsen 2016, Dés and Pósfai 2021

³¹ Ámon 2013

³² Ámon and Balogi 2019

II. rész Az Utcáról Lakásba Egyesület és az Elsőként Lakhatást szemlélet

Bevezető

Az államilag finanszírozott megoldást a hajléktalan nők problémáira Magyarországon szinte kizárólag a szállórendszer jelenti. Vannak ugyan olyan, gyakran EU-s forrásokból finanszírozott programok³³ vagy a LÉLEK³⁴ program, amelyekben szociális bérlakásba költözhetnek az ügyfelek, de ide mindig szállóról, meghatározott idejű szállón tartózkodás után kerülhetnek. Ezzel szemben az Elsőként Lakhatást szemlélet amellett érvel, hogy a szociális bérlakást nem kell, hogy megelőzze szállón töltött idő, sőt, a lakásba kerülés a segítségnyújtás elsődleges formája kellene, hogy legyen. A nőknek az előző részben említett kockázatok miatt különösen hatékony lenne az eltolódás az Elsőként Lakhatást szemlélet felé.

A tanulmány II. részében ezért először arról lesz szó, milyen előnyöket jelenthet az Elsőként Lakhatást modellek alkalmazása az ellátórendszerben. Utána az Elsőként Lakhatást szemlélet gyakorlati megvalósítását mutatom be az Utcáról Lakásba Egyesület programjain keresztül külön kitérve arra is, hogyan segítik a női ügyfeleket.

1. Nők és Elsőként Lakhatást

Az Elsőként Lakhatást modellt Sam Tsemberis fejlesztette ki az Egyesült Államokban a szállórendszer alternatívájaként.³⁵ A szálló modell azon a nézeten alapul, hogy az ügyfeleknek először szállón kell intenzív szociális munkát folytatni a szociális munkásoknak, hogy később lakásba tudjanak költözni, és fenn tudják tartani azt. Ezzel szemben az Elsőként Lakhatást szemlélet fordított logikán alapul, és az a kiindulópontja, hogy a szállók nem biztosítanak megfelelő körülményeket, és nem segítik a lakáshoz jutást. A megoldást a megfizethető bérleti lehetőségek és az ügyfél által bérelt lakásban végzett szociális munkában látják. Elsőként Lakhatást programokat az elmúlt 30 évben sikerrel vezettek be az Egyesült Államokon túl Kanadában és számos európai országban.³⁶

Az Elsőként Lakhatást egyik alapelve, hogy a lakhatás nem egy lépcső, hanem egy alapvető emberi jog, amely megjelenik az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában³⁷ és az Európa Tanács Szociális Kartájában is³⁸. Szintén alapelv, hogy a szociális munkát köti szállón

³³ Fehér and Balogi 2014

³⁴ <https://jszszgyk.hu/lelek-program/>

³⁵ Tsemberis 2012, Pleace 2016, Oudshoorn et al. 2018

³⁶ Pleace 2016

³⁷ <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

³⁸ <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter>

tartózkodáshoz, mert így az ügyfelek jobban tudják kontrollálni a saját életüket, mindamellett, hogy így egyénre szabott, nem kényszeren alapuló kapcsolatot tudnak kialakítani a szociális munkással. A szemlélet szembemegy azzal a nézettel, hogy a legsúlyosabb problémákkal küzdő ügyfeleknek csak a szálló lehet jó megoldás, és azoknak az ügyfeleknek is a saját otthonukban végzett szociális munkát javasolják, akik mentális vagy szenvedélybetegségekkel küzdenek, vagy olyan sérülékeny csoportokhoz tartoznak, mint a hajléktalan nők.³⁹

A hajléktalanná váló nők számára, akik akár kilakoltatás, akár a bántalmazó partnertől menekülés miatt elveszítik a lakhatásukat különösen előnyösek az Elsőként Lakhatást programok,⁴⁰ hiszen nem kell attól tartaniuk a bántalmazó kapcsolatból kilépő nőknek, hogy fedél nélkül vagy szállón kell tartózkodniuk, és az előző részben említett kockázatok egy része is könnyebben elkerülhető (újabb bántalmazó kapcsolatok, zaklatás, hospitalizáció). Ugyanakkor a bántalmazott nők esetében fontos, hogy ezeket a programokat a nők elleni erőszakot elszedő ügyfelek igényeire, szükségleteire szabják, az ezzel kapcsolatos kockázatokat figyelembe véve tervezzék meg azokat.⁴¹

2. Utcáról Lakásba Egyesület

Az Utcáról Lakásba Egyesületet olyan aktivisták és szociális munkások hozták létre, akik korábban a hajléktalanság kriminalizációja ellen és a lakhatáshoz való jogért küzdöttek, és ennek szellemében tartós megoldási lehetőséget akartak biztosítani a hajléktalanságra. A Város Mindenkié aktivista csoport 2012-ben került kapcsolatba egy kunyhóban élő közösséggel, akik Kőbánya egyik erdős területén éltek, az önkormányzat azonban jelezte nekik, hogy el kell hagyniuk a területet, a kunyhóikat pedig felszámolják.⁴² Ez abban az időszakban történt, amikor a hajléktalanságot büntető rendelkezések bekerültek a szabálysértési törvénybe (2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről), majd az Alaptörvénybe, és számos rendőri vagy közterületfelügyelői akció irányult a hajléktalan emberek elűldözésére az aluljárókból, utcákról, kunyhóikból.⁴³

Az aktivista csoport a kőbányai kunyhólakókkal együtt találkozókat szervezett, hogy közösen lakhatási megoldásokért lobbizzanak az önkormányzatnál.⁴⁴ Az egyik megoldási javaslat az volt, hogy az önkormányzat biztosítson üresen álló, jelenleg lakhatatlan állapotban lévő lakásokat a

³⁹ Pleace 2016

⁴⁰ Pleace 2016, Sullivan és Olsen 2016, Oudshoorn et al. 2018

⁴¹ Sullivan és Olsen 2016, Dész és Pósfai 2021

⁴² Kovács 2014, Ámon 2019

⁴³ Udvarhelyi 2014, Ámon 2019

⁴⁴ Kovács 2014, Ámon 2019

Szociális Építőtábor nevű önkéntes csoportnak, akik azokat a kunyhólakókkal és önkéntesekkel közösen felújítják, és szociális alapú bérleti díjon a volt kunyhólakók kibérelhetik azokat. Többhónapnyi egyeztetés és a felújítások után a kunyhólakók egy része szociális bérlakásba költözhetett az „Utcáról Lakásba” program keretében.⁴⁵

Nem sokkal később a program megvalósítói egyesületet alapítottak, és azóta több Elsőként Lakhatást szemléletben működő programot is indítottak, amelyekben jelenleg összesen 101 bérlőnek biztosítanak megfizethető lakhatási lehetőséget, és további bérlőknek pedig albérlettámogatást.⁴⁶ A következő pontokban ezeket a programokat mutatom be, amelyeknek részei hajléktalan embereknek nyújtott szociális bérlakások, lakásügynökség, álláskereső csoport, albérlettámogatási program ukrán menekülteknek. A programok mellett az egyesület az Elsőként Lakhatást szemlélettel kapcsolatos tudásanyag szélesítésével és a szemlélet népszerűsítésével is foglalkozik.

2.1. Kunyhóból lakásba! program

Ahogy korábban is említettem, a hajléktalanná vált ügyfelek nagyon ritkán jutnak szociális bérlakáshoz annak ellenére, hogy jelentős részük rendelkezik annyi jövedelemmel, hogy szociális alapú bérleti díjat ki tudjon fizetni. A számukra elérhető szociális bérlakások számának növelése érdekében az egyesület a Kunyhóból Lakásba! program⁴⁷ keretében olyan megállapodásokat köt a budapesti önkormányzatokkal, amelynek keretében üresen álló, rossz állapotú önkormányzati lakásokat újítanak fel önkéntesek és adományok segítségével, majd az egyesületen keresztül kiadják hajléktalan, jellemzően kunyhóban élő ügyfeleknek. A programnak része az ügyfelekkel folytatott szociális munka beköltözés előtt és után is.

2.2. Lakhatást Most! Szociális Lakásügynökség

Az egyesület az oldalán hangsúlyozza, hogy jelenleg 400 ezer üresen álló lakás található Magyarországon, amelyeket szociális lakásügynökségeken keresztül rászorulóknak számára hasznosítani lehetne, ezért hozták létre a saját szociális lakásügynökségüket.⁴⁸ Az egyesület a magántulajdonosok által kiadásra felajánlott lakásokat a piaci bérleti díjnél alacsonyabb összegért adja ki rászorulóknak, akikkel szociális munkát is végeznek. Ugyanennek a programnak a keretében az egyesület mobilházakat is telepített egy Budapesthez közeli településen.

⁴⁵ Kovács 2014

⁴⁶ <https://utcarollakasba.hu/rolunk-2/>

⁴⁷ <https://utcarollakasba.hu/kunyhobol-lakasba/>

⁴⁸ <https://utcarollakasba.hu/lakasugynokseg/>

2.3. Adj munkát! program

Miközben a hajléktalan emberek nagy része folytat valamilyen kereső tevékenységet, általában sérülékeny a munkaerő-piaci pozíciójuk, gyakran csak informális, nem bejelentett alkalmi munkát találnak alacsony bérért. Gyakran előfordul, hogy nincsen munkaszerződésük, emiatt társadalombiztosításra sem jogosultak. Ezt a sérülékenységet igyekeznek csökkenteni az egyesület Adj munkát! programja⁴⁹, ami az álláskeresésben nyújt támogatást. A lakhatási szegénységben élők (nem csak az egyesület bérlői) rendszeres találkozókon vesznek részt szociális munkásokkal, akik segítenek bejelentett munkahelyek keresésében, és összekötik őket olyan munkaadókkal, akik ilyen munkákat ajánlanak.

2.4. Ideiglenes lakhatási lehetőségek és albérlettámogatás ukrainai menekülteknek

Oroszország ukrainai inváziója után nem sokkal, 2022 márciusában az egyesület más civil szervezetekkel közösen a menekültekkel szolidáris szállás-, lakásfelajánlókat kezdett el összekötni rászoruló menekültekkel. A menekültek az egyesült honlapján vagy e-mailben kérhettek ideiglenes lakhatási lehetőséget. Azóta elindítottak számukra egy albérlettámogatási programot is, amelyet piaci albérletben élő menekültek vehetnek igénybe.⁵⁰

2.5. Mentorprogram és közösségépítés

Az Elsőként Lakhatást szemlélet egyik alapelve, hogy a szociális munkás az ügyfelekkel partneri, amennyire lehet, a legkevésbé hierarchikus viszonyt alakít ki az ügyfelekkel, tiszteletben tartva az igényeiket.⁵¹ Ennek szellemében az egyesület olyan programokat is indít, amelynek a közösségépítés, az ügyfelek egymás segítőivé válásának támogatása a célja. Ilyen a mentorprogram, amelynek keretében a régebbi ügyfelek válnak új, hasonló háttérrel rendelkező ügyfelek fizetett mentoraivá, illetve a női csoport, amelyről részletesebben a tanulmány következő részében lesz szó.

2.6. Női ügyfelek és az Utcáról Lakásba Egyesület

Az egyesületnek nincs speciálisan női ügyfeleknek szóló programja, de az interjúalanyok beszámolóin alapján a szociális munkánál szempont a válaszkészség a női ügyfelek speciális problémáira, szükségleteire. A következő részben szereplő női csoportot is azért hozták létre, mert úgy látták, szükség van egy, a női ügyfeleket megerősítő csoportra, közösségre. Emellett

⁴⁹ <https://utcarollakasba.hu/adj-munkat/>

⁵⁰ <https://utcarollakasba.hu/szolidaris-lakhatas/>

⁵¹ Pleace 2016

képzettek a nők elleni erőszakkal kapcsolatban, annak jeleit felismerik, és mind a jelenlegi és a potenciális bérlőknél szempont, hogy a bántalmazott nőknek segítséget nyújtsanak. Az egyik ügyfelük például úgy vált a szociális lakásügynökség egyik bérlőjévé, hogy egy bántalmazó kapcsolatból menekült. A találkozókön, például a mentorprogram találkozóin is megosztják, ha úgy látják, egy bérlő fizikai vagy verbális erőszak áldozata, és megbeszélik a megoldási lehetőségeket. A másik speciális női szempont, ami felmerült az interjúk során, hogy sok lakásszegénységben élőknek a szakellátásban vannak a gyerekei. Az egyik ügyfelüket ezért abban támogatták, hogy az önkormányzatnál nagyobb bérlakásért lobbizzon, hogy abba a gyereke családjá is be tudjon költözni, így elkerülve a gyerekek nevelésbe vételét. Ez végül sikerült.

3. Összefoglaló

Az Elsőként Lakhatást szemlélet azon a nézeten alapul, hogy nem szabadna a lakhatást és a szociális ellátást elválasztani, főleg a legsérülékenyebb csoportoknál, beleértve a lakásukat elvesztő nőket is. A szállók prioritizálása helyett olyan programokat kellene indítani, amelyeknek a szállón élés nem előfeltétele, és az ügyfél otthonában biztosítanak intenzív szociális munkát.⁵²

Az Utcáról Lakásba Egyesület kifejezetten a legsérülékenyebb, közterületen, kunyhóban élő célcsoportot választotta ki, ezzel is bizonyítva, hogy azok is fent tudnak tartani önkormányzati bérlakásokat, akiknek korábban erre semmi esélye nem volt. Az egyesület most már nem csak rájuk fókuszál, hanem az üresen álló magánlakások hasznosítására is rászorulóknak, munkakeresésre, az ukrán menekültek segítésére és a közösségépítésre is. Ez utóbbi szorosan összekapcsolódik a női ügyfelek támogatásával, amiről a következő részben lesz szó.

III. rész Az Utcáról Lakásba Egyesület női csoportja

Bevezető

Az Utcáról Lakásba Egyesület 2022-ben indított támogató csoportot a női ügyfeleknek, hogy olyan biztonságos teret hozzanak létre számukra, ahol közösen megbeszélhetik a problémáikat, és közösséggé kovácsolódhatnak. Ez utóbbira azért volt szükség, mert az interjúalanyok beszámolója alapján az volt a tapasztalat, hogy a női ügyfelek nagyon elszigetelődtek, csak a gyerekekkel kapcsolatos teendők és a munka miatt mozdultak ki otthonról, egyébként nem éltek szociális életet. Ahogy a korábbi részekben is elhangzott, de az interjúk is megerősítették, tudták, hogy a női ügyfeleknek vannak olyan speciális női problémái, múltbeli

⁵² Pleace 2016, Oudshoorn et al. 2018

traumái, amelyekről egy támogató közegben tudnának beszélgetni. A női csoport erre ad lehetőséget.

1. A támogató csoportok szerepe a nők megerősítésében

A szállók, nők jogaiért küzdő civil szervezetek, családsegítő és gyermekjóléti központok is szerveznek támogató csoportokat nőknek. Ez a formátum azért nagyon hasznos, mert a hasonló helyzetben élő nők a közösség erejét használva könnyebben fel tudják dolgozni az őket nőként ért traumákat. Ennek egyik tipikus eszköze, ahogy korábban említettem, a NANE Egyesület kézikönyve alapján önségítő, „Erő a változáshoz” csoportok szervezése.⁵³ Más női csoportok inkább szabadidős, a nők számára kikapcsolódási lehetőséget jelentő foglalkozásokra épülnek, ahol kevésbé irányított, informálisabb beszélgetések során oszthatják meg a tapasztalataikat. A támogatás, önségítés és megerősítés mindkét esetben a biztonságos női tér létrehozásán és a közös programokon keresztül valósul meg.

2. Az Utcáról Lakásba Egyesület női csoportja

Az Utcáról Lakásba Egyesület 2022 májusában hozta létre női ügyfeleinek a női csoportot, amelyet havonta egyszer egy evangélikus közösségi házban tartanak, ahol közösségi főzésre is van lehetőség. Az interjúk alapján a találkozókra mindig mást főznek, van, hogy kézműveskednek, de tartanak szépségnapokat fodrásszal, kozmetikussal, műkörmössel, és vettek részt színházi előadáson is. A találkozón az a cél, hogy olyan tevékenységet találjanak ki közösen, amit mindannyian élveznek, és ami lehetőséget teremt arra, hogy kikapcsolódjanak, együtt készítsenek valamit. Ezáltal egymáshoz és a szociális munkásokhoz is jobban tudnak kapcsolódni. A cél ezzel elsősorban az, hogy az egyesület női ügyfeleit megerősítsék, nem a toborzás, így a tagság általában 3-4 fő. Vannak, akiket koruk és egészségügyi problémáik miatt a szociális munkás koordinátor hoz autóval a találkozókra, mert másképp nem tudnának kimozdulni.

3. A női ügyfelek visszajelzései

Az interjúk során a női ügyfelek azt hangsúlyozták, mennyire várják minden hónapban a női csoport találkozóját, mert ott végre ki tudnak kapcsolódni ahelyett, hogy otthon lennének, és a háztartással foglalkoznának. A motivációt nem csak a programok, hanem a csoport többi tagjával együtt töltött idő is jelentette.

⁵³ <https://mek.oszk.hu/13700/13763/13763.pdf>

Az egyik interjúalany nem csak a női csoport, hanem egy vallásos csoport találkozóin is részt vesz, és hangsúlyozta, hogy ezek a közösségek számára érzelmi támogatást jelentenek, de az is fontos számára, hogy így értelmes módon tudja eltölteni a szabadidejét. Azt a szót használta, hogy a csoportok „felemelik” azzal, hogy itt lehetősége van másokat meghallgatni, megőrizni a motivációját a hétköznapi gondok ellenére, és elkerülni a magányt. Egy másik női csoport tag azt hangsúlyozta, nagyon várja azokat a délutánokat, amikor együtt főznek, és ő is szeretne hagyományos kárpátaljai ételeket készíteni a csoporttal.

Az együtt töltött minőségi idő önmagában értéként fogalmazódott meg a csoport tagjainál, akik egyébként azontúl, hogy megtapasztaltak különböző lakhatási problémákat, nagyon más háttérrel rendelkeznek. Egyikük ukrainai magyar menekült, akinek a háború előtt nem volt tapasztalata lakásszegénységgel. Korban is nagyon különbözőek voltak a tagok, és abban is, mekkora háztartásban élnek, mégis ugyanannak a közösségnek a tagjaiként tekintettek magukra.

Az egyik női csoportot szervező szociális munkás szerint a csoport közös tevékenységei növelték a tagok önbizalmát is. Példaként egy olyan alkalmat említett, amikor adventi koszorúkat készítettek, és sokan a nők közül nagyon negatívan beszéltek magukról, és kétségbevonták, tudnának-e ilyen készíteni. Folyamatosan leértékelték a munkájukat a kézműveskedés alatt, de végül pozitív volt számukra megtapasztalni, hogy sikerült elkészíteni a koszorút.

A tagok érzelmileg is kötődtek egymáshoz és a találkozókhoz, elmondták, hogy örülnének, ha minél többen járnának, növekedne a csoport. A találkozón, amin résztvettem megfigyelőként, egy nemrég elhunyt tagra emlékeztek gyertyagyújtással, és mindannyian elmondták, mennyire sajnálják őt azért, mert nagyon rövid ideig élvezhette a lakását, miután sok évnyi kunyhós élet után beköltözött. Ez az érzelmi támogatáson túl egy másik aspektusára is rávilágít a csoportnak: ebben a térben úgy élvezhetik ki a lakhatás nyújtotta biztonságot, hogy közben nem szigetelődnek el más emberektől, és nem végeznek folyamatosan háztartási munkát, a lakással ellentétben. Ez a hagyományos szociális munkás-ügyfél helyzettől is eltér, hiszen itt szabadabb formában, hasonló helyzetben lévő emberektől is kaphatnak tanácsokat, érzelmi támogatást.

Ezek a tapasztalatok nem csak azt erősítik meg, hogy az Elsőként Lakhatást programon belül is fontos teret nyitni a nők speciális szükségleteinek, hanem azt is, hogy a közösségi támogatásra akkor is szükség van, ha az ügyfelek önálló lakhatásban élnek, különösen a nőknél, akik a háztartási teendők, gyereknevelés, munka mellett könnyen elszigetelődnek.

Következtetések

A tanulmánynak két fő következtetése van a hajléktalan nőknek nyújtott támogatással kapcsolatban. Az első az, hogy a kormányzati stratégiák, protokollok, ajánlások és a hajléktalanellátó rendszer társadalmi nemek iránti „vakúsága” miatt nincsenek átfogó, hatékony megoldások a nőket érintő speciális problémák felszámolására: védelemre a nők elleni erőszaktól, beleértve a biztonságos tereket, megfizethető lakhatási lehetőségekhez vezető utakat, az őket ért traumák feldolgozását. Vannak előremutató programok, kezdeményezések az államilag finanszírozott rendszerben és az Elsőként Lakhatást programokon belül is, ezek alkalmazása viszont esetleges, az adott intézményen, szervezeten, szociális munkáson múlik. Nincsenek rendszerszinten alkalmazott lakáspolitikai eszközök és a nők elleni erőszakot felszámoló intézkedések, amelyek megakadályoznák a nők hajléktalanná, illetve áldozattá válását, és kivezető utakat biztosítanak, így a legtöbb hajléktalanná vált nő és család tartósan a szállókon él.

A második következtetés, hogy az Elsőként Lakhatást programok szélesebb körű támogatására, felhasználására lenne szükség. Annak ellenére, hogy az elmúlt 30 évben számos országban, beleértve Magyarországot is, sikerrel zajlanak Elsőként Lakhatást programok, az államilag finanszírozott ellátásban még mindig szinte csak a szálló jelenti a hajléktalanság kezelésének eszközét. Pedig az interjúk során a szakemberek egyöntetű véleménye szerint is bár fontos az intenzív szociális munka, azt az ügyfelek otthonában is lehetne biztosítani a hajléktalanság megelőzéséért vagy az abból kivezető útként. Ezzel elkerülhető a szállórendszerrel való függés. Az Utcáról Lakásba Egyesület tanulmányban bemutatott Elsőként Lakhatást programjai jó példák arra, hogy önálló lakhatásban élve, nagyobb autonómia mellett is hatékonyan lehet az ügyfeleket támogatni, és a közösség erejét felhasználni. Az utóbbira példa az egyesület női csoportja, ahol a kikapcsolódás mellett egymást tudják megerősíteni a női ügyfelek. Ez azt is mutatja, hogy az Elsőként Lakhatást szemlélet mellett szükség van a nők kirekesztésével kapcsolatos tudásra, arra érzékeny szemléletre.

Irodalomjegyzék

Ámon, K. 2013. Failed women and illegitimate citizens: The transformations of the private sphere and the gendered citizenship of homeless women in Budapest. Thesis submitted to the Department of Gender Studies at Central European University. Elérhető: https://www.etd.ceu.edu/2013/amon_katalin.pdf (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

Ámon, K. 2019. Revanchism and Anti-revanchism in Hungary: The Dynamics of (De)Politicisation and the Criminalisation of Homelessness. In: Buller, J., Dönmez, P. E., Standing, A., Wood, M. (ed.) (2019): Comparing Strategies of (De)Politicisation in Europe. London: Palgrave Macmillan, 209-236.

Ámon, K., Balogi, A. 2019. "Albérletek alsó szegmense," Habitat for Humanity Magyarország Lakhatási jelentés 2018. Available at: <https://www.habitat.hu/mivelfoglalkozunk/lakhatasi-jelentesek/lakhatasi-jelentes2018/alberletek-also-szegmense/> (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

Buzás, E., Hoffmann, K. 2012. Nők a társadalom peremén. Elérhető: http://www.bironokegyesulete.hu/tanulmanyok/N%F5k_a_t%E1rsadalom_perem%E9n.ppt (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

Cosgrove, C., Barron, J., Harwin, N. 2009. Erő a változáshoz: Hogyan szervezzünk és működtessünk önszervező csoportokat párkapcsolati erőszak áldozatainak és túlélőinek?, Budapest: NANE Egyesület. Elérhető: <https://nane.hu/wp-content/uploads/Ero-a-valtozashoz.pdf> (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

Dés, F., Pósfai, Zs. 2021. Nők és lakhatás: A nők speciális szükségleteire válaszoló lakhatási megoldások. Budapest: Friedrich Ebert Stiftung. Available at: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/17396.pdf> (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

European Federation of National Organisations Working with the Homeless, 2017. European Typology of Homelessness and Housing Exclusion. Elérhető: <https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion> (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

Fehér, B., Balogi, A. 2014. "The Possibilities and Limitations of Housing-led Projects: A Hungarian Example." *European Journal of Homelessness* 8(1), 57-75.

Fehér, B., Kovács, I. 2018. "Különbségek és hasonlóságok: Hajléktalan helyzetű nők és férfiak összehasonlító vizsgálata a 2016. február 3-i adatfelvétel alapján," *Esély*, 2018(6), 75-106.

Győry P. 2005. "Hajléktalanok: A szavak és a számok hájában," *Beszélő*, 10(3). Elérhető: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/hajlektalanok-%E2%80%93-aszavak-es-szamok-halojaban> (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

Gyuris, T., Horváth, O. and Oross, J. 2005. *Hajléktalanellátás. Segédanyag a szociális szakvizsgálóhoz.* Budapest: Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.

Kovács, V. 2014. "A Város Mindenkié csoport „Utcáról lakásba” kísérlete Kőbányán," *Esély*, 2014/1, 92-106.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300003.tv> (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.tv> (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

Misetics, B. 2021. "A tüneti kezelés intézményes állandósítása: Hajléktalanság és hajléktalanellátás Magyarországon." In: Hegyesi, G., Talyigás, K. (szerk.) (2021): *A szociális munka elmélete és gyakorlata 7.*, Budapest: MTA, 381-397.

Oudshoorn, A., Forchuk, C., Hall, J., Smith-Carrier, T., Berkum, A. V. 2018. "An evaluation of a Housing First program for chronically homeless women." *Journal of Social Inclusion* 9(2), 34-50.

Pleace, N. 2016. *Housing First Guide Europe.* FEANTSA, 2016. február. Elérhető: https://www.feantsa.org/download/hfg_full_digital1907983494259831639.pdf (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

Sullivan, C. M., Olsen, L. 2016. "Common ground, complementary approaches: adapting the Housing First model for domestic violence survivors." *Housing and Society*, 43(3), 182-194.

Szoboszlai, K. 2012. Nők fedél nélkül. In Fehér, B. and Szoboszlai, K. (szerk.). "A megértés útjai": Hajléktalan sorsok, traumák és a segítő kapcsolat, Budapest: Menhely Alapítvány/Budapest Módszertani és Szociális Központ és Intézményei, 97-147.

Tsemberis, S. 2012. "Housing First: Basic Tenets of the Definition Across Cultures," *European Journal of Homelessness*, 6(12), 169-174.

Udvarhelyi, T., 2014: Az igazság az utcán hever: Válaszok a magyarországi lakhatási válságra. Budapest: Napvilág Kiadó

United Nations, 1993. Declaration on the Elimination of Violence Against Women. Resolution 48/104 of 20 December 1993 of the General Assembly. Elérhető:
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-elimination-violence-against-women> (Utolsó elérés: 2023. március 26.)

Függelék: Nők számára elérhető helyek a hajléktalanszállókon

Éjjeli menedékhelyek	Csak nőknek	Rugalmas/párok	Feltételek	Elérhető ágyak/szobák
Üdvhadsereg Új Kezdet Háza	20	0	- Érkezés 23 óráig - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	2 terem
Rés Alapítvány Éjjeli Menedékhely	50	0	- Ajánlott érkezés 17 óráig - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	5-7
Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség Fűtött Utca	0	130	- A 3. naptól 6 hónapnál nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottak számára részben elérhető	8-20, ebből 4 munkaszerződéssel rendelkezőknek
BMSZKI Dózsa Női Krízis Éjjeli Menedékhely és Speciális Éjjeli Menedékhely részleg	95	0	- A 3. naptól egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Kapunyitás minden órában 14 órától - Érkezés 22 óráig	Max. 20
Myrai Vallási Közhasznú Egyesület Éjjeli menedékhely	6	0	- Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	6-17
Magyar Vöröskereszt	6	0	- Negatív tüdőszűrő lelet egy héten belül	6-7
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Miklós utcai Integrált Hajléktalanellátó Központ	12 + 11 in crisis periods	0	- Elsősorban a nappali melegedő ügyfeleinek - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	3-19
BMSZKI Váci úti Éjjeli Menedékhely	77	0	- A 3. naptól egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Felvételi interjú	3-9
Magyar Vöröskereszt Nappali Szociális	0	19	- Felvételi utcai szociális munkásokon és a krízisvonalon keresztül	Nincs adat

Központ Speciális Időszakos Éjjeli Menedékhely			- Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	
BMSZKI Aszódi úti Éjjeli Menedékhely	0	192	- Felvétel a BMSZKI Felvételi Előkészítő Teamjén vagy a segélyvonalon keresztül - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Maximum 20 mozgáskorlátozott főt tud fogadni	4
Baptista Szeretetszolgálat Utcafront Menedék	18	0	- Felvételi interjú - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Bőrgyógyásztól igazolás, hogy nem szenved fertőző betegségben - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	8-20
Hajléktalanokért Közalapítvány Segítőháza	10	1 pár	- Felvételi interjú - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	7-8
Hajléktalanokért Közalapítvány Pro Domo	0	7 pár	- Felvételi interjú - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Érkezés 22 óráig - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	2
Menedékház Éjjeli Menedékhely 1	0	80	- 35 évnél idősebb hajléktalan ügyfelek - Felvételi interjú - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	4-6
Menedékház Éjjeli Menedékhely 2	0	50	- 55 évnél idősebb hajléktalan ügyfelek - Felvételi interjú - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	3-6
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szociális Központ Éjjeli	6	6	- A 7. naptól egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet	Nincs adat

Menedékhely			- Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető	
BMSZKI Dózsa Speciális 24 órás Női Menedékhely részleg	40	0	<ul style="list-style-type: none"> - Csak a krízis éjjeli menedékhely női ügyfeleinek, akik korábban nem váltak hajléktalanná; gyereket várnak; 25 évnél fiatalabbak vagy 50 évnél idősebbek; dolgoznak. - Az 5. naptól egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Kapunyitás minden órában 14 órától - 20 óráig kell megérkezni 	Max. 10
Myrai Vallási Közhasznú Egyesület Nappali Melegedő és Speciális Éjjeli Menedékhely	0	50	<ul style="list-style-type: none"> - 7 hónapnál nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető 	Nincs adat
Magyar Vöröskereszt Alacsonyküszöbű Időszakos Speciális Éjjeli Menedékhely	0	19	<ul style="list-style-type: none"> - Csak a Magyar Vöröskereszt várólistáján szereplő ügyfeleinek - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető - 	Nincs adat
Átmeneti szállók				
Oltalom Karitatív Egyesület Női Átmeneti Szálló	64	0	<ul style="list-style-type: none"> - Országos felvétel - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető - Térítési díj: 285 Forint/nap 	4-7
Üdvhadsereg Új Kezdet Háza	30	0	<ul style="list-style-type: none"> - Országos felvétel - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Bőrgyógyásztól, nőgyógyásztól igazolás, hogy fertőző betegségben nem szenved 	2-4

			<ul style="list-style-type: none"> - Életútinterjú - Térítési díj: 20 000 Forint kaució, 1000 Forint/nap 	
BMSZKI Alföldi Átmeneti Szállás	40	0	<ul style="list-style-type: none"> - Felvétel tartós jövedelemmel rendelkezőknek a BMSZKI éjjeli menedékhelyeiről - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Egészségi állapotra vonatkozó igazolás - Térítési díj: 5000 Forint kaució, 180 Forint/nap 	2-17
BMSZKI Kálvária utcai Átmeneti Szálló	12	0	<ul style="list-style-type: none"> - Felvétel a BMSZKI szállóiból – tartós betegek, fogyatékkal élők - Jövedelemigazolás - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Egészségi állapotra vonatkozó igazolás vagy zárójelentés - Jövedelemigazolás - Térítési díj: 300 Forint/nap 	2-4
BMSZKI Gyáli úti Átmeneti Szálló	80	28 pár	<ul style="list-style-type: none"> - Felvétel a BMSZKI Felvételi Előkészítő Teamjén keresztül - Jövedelemigazolás - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Egészségi állapotra vonatkozó igazolás - Térítési díj: 10 200 Forint kaució, 340 Forint/nap, kötelező előtakarékoság min. 12 000 Forint/hónap/fő 	2
Baptista Integrációs Központ Újbuda	0	150	<ul style="list-style-type: none"> - Jövedelemigazolás - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Egészségi állapotra vonatkozó igazolás 	2-4

			<ul style="list-style-type: none"> - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető - Térítési díj: 420 Forint/nap 	
BMSZKI Kocsis Utcai Átmeneti Szálló	32	26 pár	<ul style="list-style-type: none"> - Felvétel a BMSZKI Felvételi Előkészítő Teamjén keresztül - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Egészségi állapotra vonatkozó igazolás - Térítési díj: 10 200 Forint kaució, 340 Forint/hónap 	2-4
BMSZKI Dózsa György úti Átmeneti Szálló	172	0	<ul style="list-style-type: none"> - Felvétel a BMSZKI Felvételi Előkészítő Teamjén keresztül - Aktív korú rászorulóknak, akik munkaviszonnyal rendelkeznek vagy képzésen vesznek részt; nyugdíjas vagy rokkantnyugdíjas rászorulóknak, akik vállalják az elhelyezést szociális otthonban - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Egészségi állapotra vonatkozó igazolás - Térítési díj: 10 700 Forint kaució, 10 700 Forint/hónap 	1-2
BMSZKI Szabolcs utcai Hajléktalanok Átmeneti Szállója	10	0	<ul style="list-style-type: none"> - Felvétel csak nyugdíjasoknak a BMSZKI Felvételi Előkészítő Teamjén keresztül - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Egészségi állapotra vonatkozó igazolás - Térítési díj: 8 700 Forint/hónap 	3-6

BMSZKI Kőrakás parki Átmeneti Szálló	0	122	<ul style="list-style-type: none"> - Felvétel a BMSZKI Felvételi Előkészítő Teamjén keresztül - Tartós jövedelemmel rendelkezők, elsősorban párok - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Egészségi állapotra vonatkozó igazolás - Térítési díj: 11 100 Forint kaució, 370 Forint/nap 	1-2
Baptista Szeretetszolgálat REVIP Hajléktalanok Átmeneti Szállója	16	0	<ul style="list-style-type: none"> - Országos felvétel - Tartós jövedelemmel rendelkező 55 év feletiek - 6 hónapnál nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető - Térítési díj: 12 000 Forint/hónap 	3-7
Baptista Integrációs Központ Csepel	0	150	<ul style="list-style-type: none"> - Országos felvétel - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető - Térítési díj: 420 Forint/nap 	2-6
Baptista Integrációs Központ Hajléktalanok Átmeneti Szállása Soroksár I.	0	157	<ul style="list-style-type: none"> - Országos felvétel - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető - Térítési díj: 420 Forint/nap 	2-4
Baptista Integrációs Központ Hajléktalanok Átmeneti Szállása Soroksár II.	0	150	<ul style="list-style-type: none"> - Országos felvétel - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető - Térítési díj: 420 Forint/nap 	3-6 (2 pároknak)
Kéznyújtás a Rászorultakért	4	0	<ul style="list-style-type: none"> - Országos felvétel 	3-5

Közhasznú Alapítvány			<ul style="list-style-type: none"> - Egy évnél nem régebbi negatív tüdőszűrő lelet - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető - Térítési díj: 13 000 Forint/hónap 	
Diótörés Alapítvány Dióhéj Félutas Ház	0	15	<ul style="list-style-type: none"> - Országos felvétel, 18-35 évesek, elsősorban állami gondozottak - Mozgáskorlátozottaknak nem elérhető - Kötelező előtakarékosság 	1-3

Függelék Interjúalanyok listája

	Interjúalany hátttere	Intézmény	Dátum
1	Szociális munkás, szervező – női csoport	Utcáról Lakásba Egyesület	2023. január 26.
2	Bérlő, tag – női csoport	Utcáról Lakásba Egyesület	2023. február 6.
3	Bérlő, tag – női csoport	Utcáról Lakásba Egyesület	2023. február 6.
4	Programkoordinátor	Lakhatási szervezet, női jogi szervezet	2023. február 7.
5	Programkoordinátor	Női jogi szervezet	2023. február 8.
6	Szociális munkás, programkoordinátor	Átmeneti szállás	2023. február 8.
7	Szociális munkás, programkoordinátor	Átmeneti szállás	2023. február 8.
8	Szociális munkás, vezető	Éjjeli menedékhely	2023. február 17.
9	Szociális munkás, vezető	Családsegítő és gyermekjóléti központ	2023. március 2.
10	Szociális munkás, vezető	Családok átmeneti otthona	2023. március 14.